

Utrymningsplan

Delplan till programmet för räddningstjänst

Länsstyrelsen
Västra Götaland

REMISS

Titel: Delplan - Utrymningsplan
Utgivare: Länsstyrelsen Västra Götaland
Foto framsida:
Rapport: 2021:XX
ISSN: 1403-168X

Mer information hittar du på: lansstyrelsen.se/vastragotaland

Innehåll

1	Inledning.....	5
1.1	Allmänt	5
1.2	Syfte.....	5
1.3	Mål för utrymning.....	5
1.4	Relevant författning.....	6
1.5	Strategi.....	6
2	Förberedelser	8
2.1	Beredskapszoner	8
2.2	Planeringzonen	9
3	Ansvar och roller	10
3.1	Länsstyrelsen i Västra Götalands län	10
3.2	Kommunerna	10
3.3	Polismyndigheten	10
3.4	Försvarsmakten	11
3.5	Kustbevakningen	11
3.6	Trafikverket.....	11
3.7	Västra Götalandsregionen (VGR).....	11
3.8	Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM)	11
3.9	Jordbruksverket	11
4	Besluta om utrymning	12
4.1	Fastställ beslutsmandat	12
4.2	Samlade lägesbild	12
4.3	Handlingsalternativ.....	14
4.4	Beslut och dokumentation	15
5	Utrymma.....	16
5.1	Utrymmande.....	16
5.2	Utrymning av yttre beredskapszonen	16
5.3	Utrymning av planeringzonen	17
5.4	Utrymningsplatser	17
5.5	Frivilliga och spontanfrivilliga	17
5.6	Transporter	17
5.7	Ordning och säkerhet	18
5.8	Djur	19
5.9	Personsanering	19
5.10	Registrering.....	19

6	Ta emot.....	21
6.1	Utrymningsplatser	21
6.2	Mottagningsplatser och inkvarteringsplatser.....	23
6.3	Samordning med angränsande län	24
6.4	Mottagning vid kärnkraftsolycka i annat län	25
7	Återflytta	26
8	Referenser	27

REMISS

1 Inledning

1.1 Allmänt

Föreliggande dokument utgör en del av Länsstyrelsen i Västra Götalands län program för räddningstjänst vid kärntekniska olyckor och svarar tillsammans med andra operativa planer, stödplaner och dokument, mot de krav som ställs i lag (2003:778) om skydd mot olyckor samt förordning (2003:789) om skydd mot olyckor.

Den här utrymningsplanen beskriver utrymningsprocessen samt upprättandet av utrymnings- och mottagningsplats. Denna delplan måste därför ses i sin helhet. Planen omfattar de delar av Västra Götalands län som i sin tur omfattas av antingen den yttre beredskapszonen (YBZ) eller planeringszonen (PZ).

Den här delplanen beskriver planering och genomförande av utrymning, tydliggör medverkande organisationers roller och ansvar vid utrymning och beskriver upprättande och drift av utrymnings- och mottagningsplatserna vid en eventuell kärnteknisk olycka. Planen består således av en beskrivande del och en operativ del. Den syftar till att underlätta i detalj för hur ett upprättande av utrymningsplatsen ska genomföras.

Den här utrymningsplanen är en delplan av den övergripande program för räddningstjänst. I det övergripande programmet för räddningstjänst finns en övergripande beskrivning av utrymning.

Fortsatt arbete kring utrymning pågår tillsammans med berörda aktörer och kommer att inkluderas i denna plan fortlöpande samt att detaljerad operativ plan/checklistor kommer att tas fram.

1.2 Syfte

Syftet med utrymningen är att minska de negativa hälsoeffekterna hos allmänheten till följd av en olycka på Ringhals kärnkraftverk. Utrymningen ska vägas mot andra lämpliga skyddsåtgärder, såsom intag av jodtabletter och inomhusvistelse.

1.3 Mål för utrymning

Det primära målet med utrymningen är att:

- Så långt som det är rimligt och möjligt säkerställa att de negativa effekterna på allmänhetens hälsa till följd av olyckan och utrymningen minimeras.

Utöver detta är målsättningen även att:

- Reducera den allmänna oron så långt som möjligt kopplat till genomförandet av utrymningen.
- Minska negativ psykologisk påverkan på de utrymda och på allmänheten i övrigt.

- Planeringen och genomförandet har gjorts på ett sätt som medför att återgång till det normala kan ske så snabbt som möjligt.
- Begränsa de ekonomiska förlusterna som utrymningen kan medföra för näringslivet och för de personer som utryms.
- Begränsa kostnaderna för hanteringen av utrymningen som utförs av myndigheter och andra aktörer.

Målsättningen med att utrymma de delar av länet som ingår i planeringszonen är att utrymningen sker efter noga övervägande av väl underbyggda beslutsunderlag, och endast i ett sådant läge där andra skyddsåtgärder ej bedöms vara tillräckliga. Utrymningen ska sedan genomföras på ett sådant sätt att en hänsyn tas till att återflyttning till område ska kunna ske på bästa möjliga sätt.

1.4 Relevant författning

- Lag (2003:778) om skydd mot olyckor
- Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor
- Lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap
- Förordning (2015:1052) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap
- Djurskyddslagen (2018:1192)
- Polislagen (1984:387)
- Förordning (2002:375) om Försvarsmaktens stöd till civil verksamhet
- Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)
- Socialtjänstlagen (2001:453)

1.5 Strategi

Den dimensionerande händelsen för planen är en kärnkraftsolycka vid Ringhals kärnkraftverk som medför att utrymning av inre beredskapszonen (IBZ) och delar av yttre beredskapszonen (YBZ) måste genomföras i ett första skede. Det är väderförhållandena, tid till utsläpp och storleken på utsläppet som kommer bestämma hur stora områden som ska utrymmas och när utrymningen ska ske.

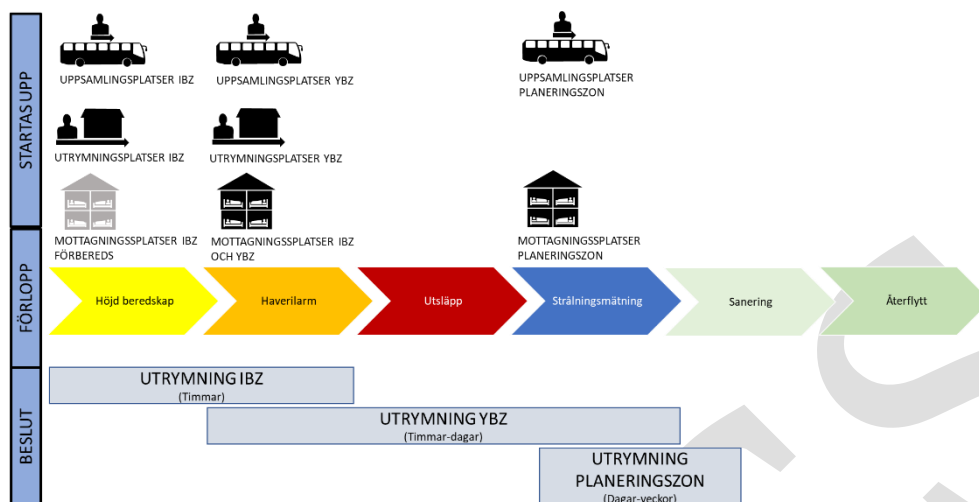
Västra Götaland har två stora uppgifter kopplade till storskalig utrymning.

- Mottagande av utrymda från annat län.
- Genomförande av utrymning i eget län.

1.5.1 Mottagande av utrymda från annat län

Gällande mottagande av utrymda från annat län utgår man huvudsakligen från den strategi som Länsstyrelsen i Halland har tagit fram. Denna strategi utgår från att en utrymning av IBZ ska ske skyndsamt.

Först när utrymningen av IBZ är färdig kan annan utrymning påbörjas. Utrymningen av YBZ kan även denna ske skyndsamt, men beroende på scenario kan en sådan utrymning även påbörjas flera dagar efter händelsen.

Figur 1. Utrymningsstrategi i Hallands län.

1.5.2 Mottagande av utrymda från annat län

För de delar av Västra Götalands län som ingår i YBZ kommer räddningsledaren i Hallands län att fatta beslut om utrymning efter samverkan med räddningsledaren i Västra Götalands län.

Utrymningen av planeringszonen sker alltid efter att strålningsmätningar har påvisat sådana nivåer av strålning att en utrymning är befogad. Utrymningen i planeringszonen är inte skyndsam, utan ska i stället genomföras på ett kontrollerat och väl strukturerat sätt.

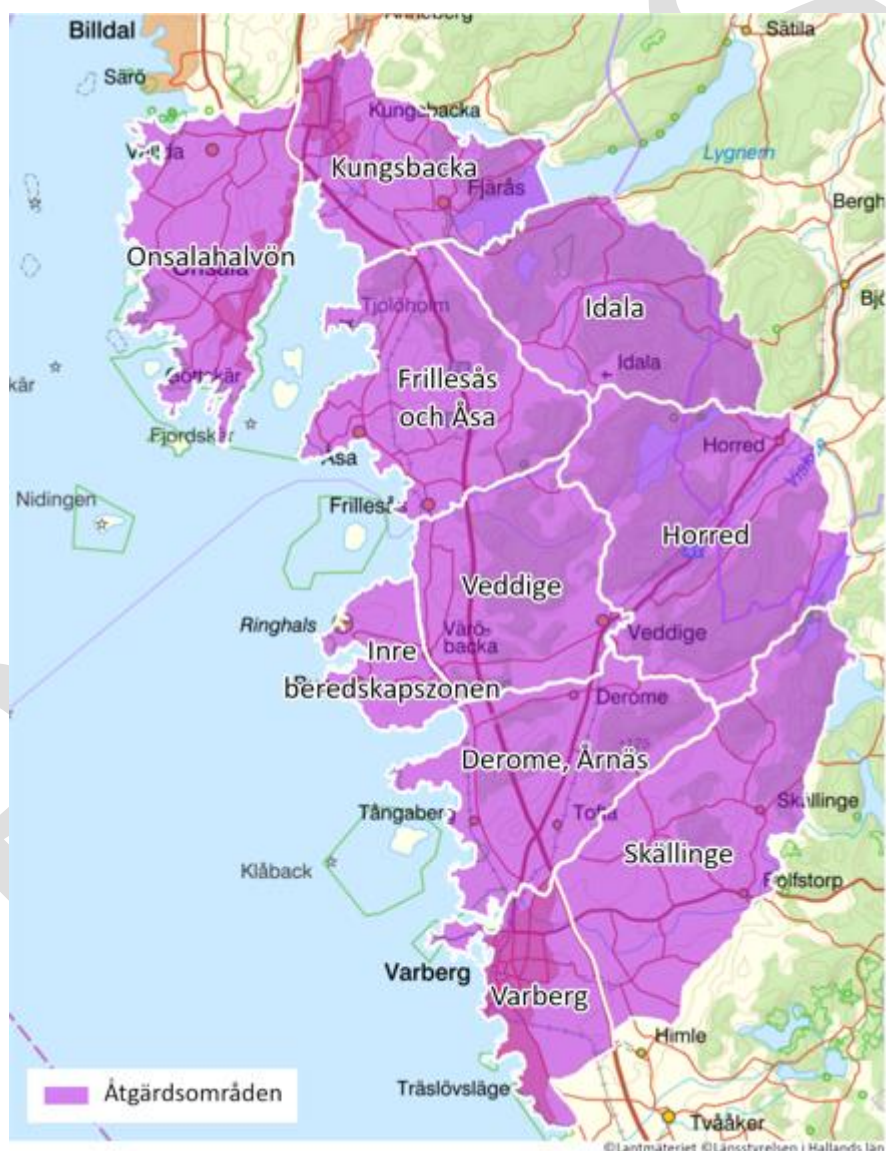
2 Förberedelser

Området kring Ringhals kärnkraftverk är indelat i en inre och en yttre beredskapszon, sam en planeringszon. Zonerna beskrivs mer i Länsstyrelsens program för kärnteknisk olycka, dnr 452-24652-2022.

2.1 Beredskapszoner

I den inre beredskapszonen IBZ, som ligger närmast Ringhals, finns de största riskerna för såväl stokastiska som deterministiska skador till följd av ett utsläpp. Det innebär att denna zon måste kunna utrymmas snabbt, helst innan ett utsläppt har ägt rum.

De delar av Marks kommun som omfattas av yttre beredskapszonen ingår i ett åtgärdsområde i Länsstyrelsen i Hallands plan.

Figur 2. Åtgärdsområden i yttre beredskapszonen.

2.2 Planeringszonen

Det är svårt att förutsäga var i planeringszonen som behov av att utrymma kan uppstå efter en kärnkraftsolycka. Detta då utsläppets omfattning, väder och vind kan leda till hög markbeläggning i området. Hög markbeläggning i ett område kan uppstå om det exempelvis regnar i ett område samtidigt som utsläppet sker.

REMISS

3 Ansvar och roller

Ansvar och roller beskrivs övergripande i Länsstyrelsens program för kärnteknisk olycka, dnr 452-24652-2022. Nedan beskrivs vad som gäller specifikt för utrymning.

3.1 Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Länsstyrelsen är räddningsledande myndighet och fattar beslut om skyddsåtgärder, däribland utrymning. Länsstyrelsen har även fortsatt geografiskt områdesansvar för länet. Vidare har Länsstyrelsen ansvar för att information samordnas och förmedlas till utrymda samt bistår med stöd för planering av mottagning och inkvartering.

Länsstyrelsen ansvarar för genomförandet av utrymda, samt för de som omfattas av utrymningsbeslutet, fram till dess att de har blivit omhändertagna på exempelvis en mottagningsplats. Länsstyrelsen ansvarar även för samordningen av information till de som är utrymda, fram till dess att en återflyttning har kunnat genomföras.

Vid en långvarig utrymning där saneringsåtgärder behöver genomföras, kan Länsstyrelsen fatta beslut om utrymning (LSO 6 kap 2§) i egenskap av saneringsledande myndighet.

För att Länsstyrelsen i Västra Götalands arbete ska nå rätt effekt är det av stor vikt att alla beslut om skyddsåtgärder samverkas och samordnas med Länsstyrelsen i Halland och de andra länen som befinner sig inom planeringszonen kring Ringhals kärnkraftverk.

3.2 Kommunerna

Kommunens främsta uppgift vid en utrymning är att säkerställa driften av den verksamhet som kommunerna bedriver och som anses vara samhällsviktiga. Kommunerna har dessutom ett geografiskt områdesansvar på lokal nivå, som innebär att de ska verka för att åtgärder som vidtas av olika aktörer inför och under en extraordinär händelse samordnas, samt ge information till kommuninvånare. Även hantering av kommunal hälso- och sjukvård ingår i ansvaret.

Kommunen har vidare vid utrymning till uppgift att bistå Länsstyrelsen med upprättande av utrymningsplatser och ordna mottagning samt inkvartering av utrymda. Marks kommun har ett särskilt uppdrag vid utrymning som består i att upprätta utrymningsplatser automatisk vid larmnivå höjd beredskap. Detta för att underlätta en snabb utrymning av inre beredskapszon

3.3 Polismyndigheten

Polisen är enligt lag (2003:778) om skydd mot olyckor skyldig att lämna den hjälp som behövs till räddningsledaren. Polisen har en central roll vid genomförandet av utrymning och verkställer utrymningsbeslutet som Länsstyrelsen fattat. Polisens uppgifter är främst att spärra av vägar,

trafikdirigera, hålla ordning och säkerhet, bevaka utrymda områden samt registrera utrymda.

3.4 Försvarsmakten

Försvarsmakten kan vid begäran ge stöd till insatser som definierats som räddningstjänst inom LSO, så länge det inte allvarligt hindrar den ordinarie verksamheten. Militärregion Väst deltar i planeringen och genomförandet av en utrymning.

3.5 Kustbevakningen

Kustbevakningen bistår Länsstyrelsen med att stödja räddningsinsatsen ute till sjöss. Exempel på stöd är att kunna varna och utrymma de som vistas vid kusten, på öar och till sjöss.

3.6 Trafikverket

Trafikverket ansvarar för den långsiktiga infrastrukturplaneringen för vägtrafik, järnvägstrafik, sjöfartstrafik och luftfartstrafik samt för byggande och drift av statliga vägar och järnvägar. I utrymningen stödjer Trafikverket bland annat med:

- Att hantera trafikflödet för utrymningsvägar.
- Omledning och avspärrning.
- Trafikinformation och vägvisning av trafikflödet på vägar och järnvägar som berörs i ett utrymningsområde.

3.7 Västra Götalandsregionen (VGR)

Västra Götalandsregionen ansvarar för hälso- och sjukvård och för kollektivtrafiken (Västtrafik). Vid en utrymning behöver regionen bland annat kunna upprätthålla katastrofmedicinsk beredskap, omorganisera och förstärka sjukvården och bistå med bussar för transport av utrymda.

Regionen ansvarar även för planering för eventuell flytt av patienter från sjukhus eller andra vårdinrättningar som regionen ansvarar för och som ligger inom områden som kan komma att utrymmas.

3.8 Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM)

Strålsäkerhetsmyndigheten är en expertmyndighet inom bland annat strålskyddsberedskap och utgör ett viktigt stöd för räddningsledaren vid beslut om vilka områden som kan behöva utrymmas, baserat på prognoser och konstaterade mätvärden.

3.9 Jordbruksverket

Vid en utrymning ska Jordbruksverket i första hand stödja Länsstyrelsen i frågor som rör hantering och påverkan på djur och djurhållning.

4 Besluta om utrymning

Arbetsgången för att fatta ett beslut om utrymning följer en process där följande punkter ska avhandlas i samband med att beslutet fattas:

Fastställ beslutsmandat

Beslutsmandat fastställs och eventuella behov av samverkan med andra beslutsfattare, exempelvis andra räddningsledare övervägs.

Samlad lägesbild

Den samlade lägesbilden (som består av bland annat situationen på Ringhals, prognoser och uppmätta mätvärden) används som utgångspunkt för att bedöma behovet av skyddsåtgärder.

Handlingsalternativ

Utifrån skyddsbehov överväger beslutsfattaren vilka handlingsalternativ som finns.

Beslut och dokumentation

Beslutet formuleras enligt fastställda mallar och processen dokumenteras på ett korrekt sätt.

4.1 Fastställ beslutsmandat

Beslut om utrymning fattas av Länsstyrelsen Västra Götalands räddningsledare. Om statlig räddningstjänst gäller i något annat län med anledning av händelserna på Ringhals ska räddningsledaren samverka med dessa läns räddningsledare innan ett beslut fattas. Utrymningsbeslutet ska vara samordnat med eventuella utrymningsbeslut som fattas i dessa län.

För utrymning av de delar av Marks kommun som omfattas av YBZ kan räddningsledaren i Hallands län fatta beslut om utrymning, i samverkan med räddningsledaren i Västra Götalands län.

För utrymning av områden i planeringszonen kommer tidshorizonten vara betydligt längre, och ett utrymningsbeslut kommer att grunda sig på genomförda strålmätningar.

Länsstyrelsen kan även fatta beslut om utrymning i sin funktion som saneringsledande myndighet.

4.2 Samlade lägesbild

För att kunna fatta beslut om en utrymning behöver beslutsfattaren ha tillgång till goda beslutsunderlag. Eftersom en utrymning i planeringszonen inte är brådskande, finns goda möjligheter att fatta väl underbyggda beslut om alla relevanta parametrar omhändertas i lägesbilden.

Exempel på relevant information kan vara:

Risker

- Riskområdet
- Andra särskilda risker i närområdet längs vägar eller platser
- Möjlighet att bedriva räddningsinsatser parallellt med utrymningen
- Risk för konflikter och brottslighet bland de utrymmande

Geografi

- Geografi över det bedömda utrymningsområdet (som kan vara större än riskområdet bland annat för att det måste gå att kommunicera utifrån geografiska landmärken, vägar, åar etcetera)
- Geografi över det område som hela utrymningsplanen omfattar
- Samhällsviktig verksamhet som behöver beaktas och bemannas

Demografi i utrymningsområdet

- Antal vuxna
- Antal barn
- Turister
- Människor med funktionsnedsättningar
- Djurbesättningar
- Bedömt uppträdande från allmänheten (spontanutrymning, upplopp, vilka vägar bedöms de välja för att utrymma?)

Transportvägar

- Trafikflöden och framkomlighet längs olika vägar
- Tillgänglighet till transporter
- Möjliga utrymningsvägar med hänsyn till bebyggelse och infrastruktur
- Möjliga insatsvägar med hänsyn till utrymningsvägarna

Tidsförhållanden

- Bedömning av tid till utsläpp vid olyckor med farliga ämnen
- Bedömd tid för utrymningsförfarandet i relation till hur lång tid risken kvarstår
- Tid för att aktivera resurser
- Tid för att informera de som ska utrymma

Resurser

- Tillgång till skyddsrum (vid höjd beredskap)
- Tillgängliga resurser i förhållande till behov för att stödja i utrymningen
- Tillgång till drivmedel
- Möjliga uppsamlingsplatser för utrymmande och dess kapacitet
- Möjliga utrymningsplatser och dess kapacitet
- Möjliga mottagningsplatser och dess kapacitet
- Kommer den egna planens kapacitet att räcka eller måste hjälp begäras från annan lokal, regional eller nationell aktör?
- Möjlighet till förstärkt mobiltäckning för att underlätta för utrymmande?

Kommunikation

- Händelseutveckling och konsekvenser baserat på omvärldsbevakning
- Åtgärder och resursanvändning

- Informationssamverkan inkl. involverade aktörer
- Prognos

Väder och ljusförhållanden

- Väderförhållandens påverkan på kort och lång sikt
- Kommer utrymningen ske i ljus eller mörker?

4.3 Handlingsalternativ

Utifrån de skyddsbehov som beskrivs i lägesbilden fattar räddningsledaren beslut om utrymning. Även ett beslut om att *inte* utrymma bör vara ett medvetet beslut som kommuniceras till de boende i de olika zonerna.

Handlingsalternativ	Beskrivning och saker att beakta
Besluta att inte utrymma	Efter att ha värderat den samlade lägesbilden kan slutsatsen bli att det är bättre att människor inte vidtar några utrymningsåtgärder. Vid ett sådant beslut är det viktigt att kommunicera fakta om varför skyddsåtgärder inte är nödvändiga och om detta beslut kan komma att ändras.
Besluta om förberedelser för utrymning	Det kan finnas situationer där hotet inte innebär någon omedelbar fara som kräver utrymning men där det finns anledning att förbereda allmänheten så att det går fortare att utrymma om det senare skulle behövas. Risken med detta är att det uppstår oönskad spontanutrymning. För att minska riskerna för spontanutrymning är det viktigt med en regelbunden kommunikation om det aktuella läget. Det bör även kommuniceras vilka förberedelser som ska göras av den enskilde.
Besluta om inomhusvistelse och intag av jodtabletter	Inomhusvistelse innebär att få människor att stanna inomhus ofta med uppmaning om stängda fönster, dörrar och ventilation. Detta alternativ är att föredra om inte hotet kräver en utrymning, utan att det räcker att vara inne i bostaden. Beslutet skulle kunna kombineras med att beordra förberedelse för utrymning men då även ge de nackdelar ett sådant beslut kan få i form av risk för spontanutrymning. Vid behov kombineras åtgärden med rekommendation om intag av jodtabletter.
Besluta om partiell utrymning	Partiell utrymning är lämpligt i situationer där hotet inte är verksamt men om hotet blir verklighet kommer det kräva en snabb utrymning. Beslutet innebär att man som en förebyggande åtgärd utrymmer personer som är svåra att flytta. Exempelvis kan det vara sjuka, sängliggande, funktionshindrade, frihetsberövade, äldre och

	<p>barn. De som stannar kvar och är mera rörliga har därmed bättre förutsättningar att snabbt flytta sig ut ur området. Det kan även övervägas att flytta djurbesättningar som annars är svåra att flytta snabbt. Att kommunicera partiell utrymning kan vara en utmaning. Risken för spontanutrymning hos individer som inte berörs av den partiella utrymningen är stor, vilket bör vägas in i beslutet.</p>
<p>Besluta om en utrymning</p>	<p>Om fara för liv och hälsa inte kan hindras på något annat sätt måste utrymning övervägas. Om analysen av den samlade lägesbilden visar att skada från hotet är större än riskerna att skada människor genom att utrymma så ska utrymning beordras. Tiden för att genomföra utrymningen bör dessutom vara kortare än den tid som hotet är verksamt för att riskerna ska reduceras.</p>

4.4 Beslut och dokumentation

Utrymningsbeslutet ska innehålla:

- Orsak till beslutet och den väntade händelseutvecklingen.
- Riskområden.
- Tid för beslutet.
- Vilka beslut som har fattats och av vem.
- Det lagrum som beslutet baseras på.
- Vilket utrymningsområde som omfattas av beslutet samt vilken typ av utrymningen som ska ske och vilka som ska utrymma.
- Starttidpunkt när utrymningen ska påbörjas, och om möjligt när den ska vara avslutad.
- Uppsamlingsplatser för utrymmande som kommer att upprättas och när.
- Utrymningsplatser som kommer att upprättas och när.
- Mottagningsplatser som kommer att upprättas och när.
- Vilka utrymningsvägar som ska användas.
- Eventuell fördelning mellan mottagningsplatserna utifrån utrymningsområden.
- Trafikinformation och vägar som ej får användas.
- Vad som ska, bör och får medföras av de utrymmande

5 Utrymma

Texten nedan utgår från ett scenario av utrymning av planeringszonen, alternativt en utrymning inom YBZ som baseras på uppmätta mätvärden. Detta innebär en lång tidshorisont för utrymningen.

5.1 Utrymmande

Utifrån erfarenheter från andra utrymningar som gjorts världen över gör Länsstyrelsen antagandet att merparten av de utrymmande kommer att kunna genomföra sin utrymning utan stöd från myndigheter. Många av dessa personer kommer även att själva, åtminstone initialt, att kunna lösa ett temporärt boende på annan plats.

5.1.1 Utrymmande med eget fordon

Utrymmande med egna fordon som behöver hjälp med ett alternativt boende kan förflytta sig till aktuell mottagningsplats.

5.1.2 Utrymmande som saknar egna fordon

Utrymmande som saknar egna fordon kan uppsöka närmast belägna uppsamlingsplats. Uppsamlingsplatser kommer vara på de redan belägna busshållplatser som finns. Detta för att busshållplatser redan är kända hos befolkningen.

5.1.3 Utrymning av förskolor och skolor

Eftersom utrymningen inte kommer att vara skyndsam, är målsättningen att barnen ska erbjudas plats på förskolor eller skolor på annan ort redan innan utrymningen påbörjas. I de fall där så är lämpligt kan distansundervisning erbjuds initialt.

5.1.4 Jämställdhet och utrymning

Enligt forskning kring utrymning är kvinnor generellt mer benägna att utrymma än vad män är. Kvinnor är ensamstående föräldrar i högre utsträckning än män, samt utför mer vård av närstående äldre. Kvinnors möjlighet att utrymma på egen hand är mindre än mäns. Kvinnor har mindre tillgång till bil än män – personbilar ägs i större utsträckning av män och män har körkort för personbil i större utsträckning än kvinnor och åker regelbundet med bil i högre utsträckning än kvinnor. Fler kvinnor än män använder kollektivtrafik som huvudsakligt färdmedel.

5.2 Utrymning av yttre beredskapszonen

Beslut om att utrymma YBZ fattas av räddningsledaren i Hallands län. Utrymningen här kommer att genomföras enligt Länsstyrelsen i Halland läns planering för detta. Beslutet kommer dock att fattas i samverkan med räddningsledaren i Västra Götaland.

5.3 Utrymning av planeringszonen

Utrymning i planeringszonen sker endast efter genomförda och verifierade strålningsmätningar i området. Det är därför aldrig aktuellt med en skyndsam utrymning i planeringszonen.

5.4 Utrymningsplatser

Länsstyrelsen kan behöva upprätta utrymningsplatser för att hantera utrymmande från IBZ och YBZ. I Marks kommun kommer utrymningsplats att upprättas för att ta emot utrymmande från IBZ.

Vid en utrymning i planeringszonen avser man inte upprätta några utrymningsplatser. I stället transporteras de utrymmande direkt till mottagningsplatser eller inkvarteringsplatser.

5.5 Frivilliga och spontanfrivilliga

För en så stor uppgift som att organisera och genomföra en utrymning bedöms inte de ansvariga aktörernas egen personal räcka till. Det kommer att behövas extra personal och en bra lösning på detta är att använda frivilliga.

5.6 Transporter

Beroende på åtgärdsområdes förutsättningar kan antalet personer som behöver hjälp med transporter variera. Övriga bedöms kunna transportera sig själva via egna fordon, kollektivtrafik, via cykel eller gåendes. Vid mycket svåra störningar på infrastrukturen kan antalet människor som har behov av stöd med transporter stiga.

En funktion kommer att upprättas på Länsstyrelsen som kommer handha persontransporter vid behov av utrymning vid en kärnteknisk olycka på Ringhals. Funktionen kommer att bestå representanter från Hallandstrafiken, Västra Götalandsregionen (vård och regiontrafik), Trafikverket, Polisen, Hallands och Västra Götalands länsstyrelse.

Funktionens uppgifter är bland annat:

- planera, koordinera och meddela vilka uppsamlingsplatser, utrymningsplatser och mottagningsplatser som ska användas i samband med beslutad utrymning
- kontinuerlig avstämning med samverkanspersoner på utrymningsplatser och mottagningsplatser
- förbereda, följa upp och samverka med berörda aktörer i utrymningsarbetet
- föra en lägesbild avseende utrymningen
- övergripande planera och följa upp transporter, logistik och vägval
- sammanställa utrymmandes behov och arbeta för att möta dem
- se till att utrymda får samordnad information utifrån sina behov

5.6.1 Transporter för hjälpbehövande

De som har behov av transportstöd hänvisas främst till uppsamlingsplatserna för transport till en utrymningsplats eller mottagningsplats. Utöver det bör man även uppmana människor att hjälpas åt och att alla bilar bör vara fyllda när man kör ut ur området.

5.6.2 Hantering av trafikflöden

De som utrymmer med eget fordon utgör en stor del av de utrymmande och det kommer sannolikt att uppstå trafikproblem. För att underlätta framkomligheten och korta ner utrymningstiderna kan följande åtgärder vara lämpliga.

- Bedöm hur allmänheten kan förväntas välja att förflytta sig på eget initiativ. Här kan tillgången på el och gas för kollektivtrafik vara en avgörande faktor.
- Värdera tillgängliga vägar efter avstånd till mål, kapacitet, bärighet, skador på infrastruktur och sårbara punkter (exempelvis broar & tunnlar).
- Planera för reservvägar och fördela trafikflödena på fler vägar om möjligt.
- Om utrymningen måste ske över vatten behövs tillgång till fartyg och vägfärjor beaktas i planeringen.
- Överväg om vägar kan enkelriktas i båda körfälten för att öka kapaciteten.
- Var tydlig med vilka utrymningsvägar som ska användas i första hand och vilka som ska undvikas. Det kan finnas insatsvägar där räddningsfordon måste komma fram. Använd radioinformation, dirigerings-, vägvisnings- samt fasta och mobila skyltar.
- Säkerställ så långt möjlig service efter vägen i form av sjukvårdsplatser, platser för larm via fast telefon, toaletter, nödproviant, dricksvatten och drivmedel.
- Säkerställ vägassistans med specialfordon som kan bogsera undan trasiga fordon och eventuellt föra dem till verkstad.

5.7 Ordning och säkerhet

Polisen ansvarar för att upprätthålla allmän ordning, även vid en utrymning. Särskilda frågor där samordning bör ske med polisen är:

- Att personer på väg ut ur området förhindras att plundra, exempelvis butiker och bostäder som står tomma. Kräver samverkan med näringslivet och kommunerna.
- Att det vid knappa resurser sker rättvis fördelning av förnödenheter och att distributionen av förnödenheter skyddas och sker på lämpligt sätt. Här krävs samordning mellan räddningsledaren, polis och kommuner.
- Att det vid köbildning undviks oroligheter i stora folkmassor. Här krävs samordning med Trafikverket och aktörer som bedriver kollektivtrafik i länet.

5.8 Djur

I Länsstyrelsens grunduppdrag ligger att utföra djurskyddskontroller för att se till att djurskyddslagen följs och att djuren har det bra. Om djuren lämnas kvar när djurägaren utryms, måste det finnas en plan för vem, och under vilka former, djuren ska ges foder, dricksvatten och tillsyn. Detta måste samordnas med avspärrningar av det utrymda området. Exempelvis kanske tillåts regelbundna besök för att säkerställa djurens behov.

Djurhållaren har relativt stort ansvar för genomförandet av utrymningen av de egna djuren och en stor del av planeringsansvaret ligger på den enskilde djurägaren. Alla beslut som handlar om djur bör samordnas med LRF och länsveterinären och Jordbruksverket.

Husdjur utryms i sådan mån som är rimligt och möjligt. På bussar används samma principer som i lokaltrafiken och husdjur transporteras på angivna platser. Utrymningsorganisationen kommer inte ha möjlighet att erbjuda transport av djur som inte kan färdas med buss eller personbil. Vid sådana tillfällen ansvarar ägaren för transport och uppställning av djuren.

Produktionsdjur i utrymda områden bör generellt lämnas kvar. Det är ovanligt att djurägare har egna transporter som rymmer djuren i besättningen. Att leta transportör och/eller invänta samtransport kommer i de allra flesta fall att ta för lång tid.

Mjölkkor hålls inne i ladugården. De ska ha tillgång till vatten och så mycket grovfoder som möjligt. För att minimera kornas mjölkproduktion undvika att de får mjölkstockning bör man inte ge kraftfoder, utan enbart grovfoder med lågt näringsvärde som inte ger ökad produktion men som ger mättnad.¹ En ökande andel av mjölkbesättningar har mjölkkningsrobot. Om det, vid en kärnteknisk händelse, finns fortsatt tillgång till el så kommer korna kunna fortsättas mjölkas även om djurägaren utryms. Kornas välfärd påverkas därmed i mindre utsträckning. I vissa besättningar är även utfodringen automatiserad i viss mån.

5.9 Personsanering

Eftersom den utrymning som Länsstyrelsen planerar för, kommer att genomföras så pass lång tid efter olyckan, är nyttan av avsök och personsanering mycket liten. Ansvaret för enskild personsanering ligger på individen och ingen personsanering kommer därför att genomföras i samband med utrymningen. Personer som tror sig ha utsatts för höga strålningsnivåer hänvisas i stället till vården.

5.10 Registrering

Det kan vara svårt att få en fullständig bild över alla som befinner sig i utrymningsområdet och därmed påverkas av ett utrymningsbeslut. Därför kan både enskilda individer och samhällsaktörer ha nytta av registrering, men det är inte rimligt att räkna med att alla ska registrera sig.

¹ Hantering av djur vid utrymning, Jordbruksverket 2021 (Lotta Andersson)

Polismyndigheten ansvarar för katastrofregistrering och uppdraget regleras i lagen och förordning om skydd mot olyckor (LSO och FSO).

Katastrofregistrering består av tre steg:

- Yttre registrering
- Inre registrering
- Analys

Den yttre katastrofregistreringen sker vid skadeplats eller på sjukhus och innebär att påträffade personer som varit inblandade i en händelse registreras av Polismyndigheten. Uppdraget syftar till att ge en lägesbild över människor som är påträffade och omhändertagna, samt människor som saknas och behöver eftersökas.

Den inre registreringen sköts av Polisens kontaktcenter (PKC, 114 14) dit allmänheten ringer för att eftersöka sina anhöriga. Informationen från den yttre och inre registreringen sammanställs sedan och bearbetas hos Polismyndighetens analytiker och anhöriga underrättas.

De verksamheter som måste flytta ansvarar själva för att nödvändiga handlingar finns åtkomliga på distans eller tillgängliga på papper. Hit hör exempelvis patientjournaler och personal-/barnlistor.

Gällande utrymning av nötkreatur, grisar, får och getter ska förflyttningen anmälas till Jordbruksverket.

6 Ta emot

Vid en händelse kan Länsstyrelsen förväntas stödja med mottagande av utrymda från IBZ och YBZ. Länsstyrelsen kan även på längre sikt behöva stödja andra län med mottagande från deras delar av planeringszonen.

Värt att notera är då att det inte nödvändigtvis råder statlig räddningstjänst i Västra Götalands län vid ett sådant scenario. Men att Länsstyrelsen ändå samordnar mottagandet utifrån det geografiska områdesansvaret.

6.1 Utrymningsplatser

I Västra Götalands län har Marks kommun ett särskilt uppdrag som består i att upprätta en utrymningsplats per automatik vid förstärkt beredskap. Detta för att underlätta en snabb utrymning av inre beredskapszonen. Beslut om detta fattas av räddningsledaren i Hallands län, i samverkan med räddningsledaren i Västra Götalands län.

Vid utrymning av yttre beredskapszonen kan det finnas behov av ytterligare utrymningsplatser i nordlig alternativt sydlig riktning från kärnkraftverket. Exempel på kommuner i Västra Götaland skulle kunna vara Mölndals och Göteborgs kommun.

Det pågår ett arbete med utrymningsplatser i Västra Götalands län.

6.1.1 Kravspecifikation för utrymningsplatser

Länsstyrelsen i Hallands län har tagit fram en kravspecifikation om vad som ska finnas på en utrymningsplats. Länsstyrelsen i Västra Götalands län avser arbeta utifrån samma kravspecifikation. Det är främst kommunerna som bemannar utrymningsplatsen på uppdrag från räddningsledaren. Men Länsstyrelsen är ansvarig för att de upprättas, samt att samordning sker med såväl Länsstyrelsen Hallands län som andra relevanta aktörer. Länsstyrelsen Västra Götaland kommer sända samverkansperson till utrymningsplatsen i den kommun som upprättar en utrymningsplats. Det för att vara länk mellan kommunen och krisorganisationen på Länsstyrelsen samt stötta den lokala ledningsorganisationen på utrymningsplatsen.

Utrymningsplatserna startar upp i olika faser, för att säkerställa att de utrymmande snabbt har möjlighet att få komma inomhus. Därefter stärker man upp så snart som möjligt med funktionerna som tillkommer i fas 2. Fas 3 upprättas endast efter beslut från räddningsledaren.

Fas 1, Uppstart

Uppstartsfasen bedöms vara de första timmarna efter att utrymningsplatsen startas upp. Syftet med denna fas är att snabbt ge de utrymda en plats att vistas på tills dess att mottagningsplatserna har startats upp fullt ut.

Verksamhet

- En uppvärmd lokal.
- Toaletter.
- Plats för bussar att stanna och släppa av folk.
- Parkeringsyta för bilar.

Funktioner

- En platsvärd, exempelvis en vaktmästare. Värden ansvarar även för att låsa upp byggnaden och svara på enklare frågor, exempelvis var toaletter finns.
- En funktion som ansvarar för ordning på platsen, lämpligen en polis.
- Om förskole- och skolbarn anländer direkt från skola eller förskola behövs en funktion som omhändertar verksamhetens behov. Lämpligen bemannas denna av de pedagoger som följde med barnen i samband med utrymningen.

Fas 2

Verksamhet

- Mat och dryck till de utrymda.
- Förmåga att administrera återförening mellan vårdnadshavare och utrymda skol- och förskolebarn.
- Förmåga att ta emot personer med visst vårdbehov, exempelvis äldre som har hemtjänst eller personer inom äldre- och handikappomsorg. Lokalen måste därför vara tillgänglighetsanpassad.
- Information till de utrymda om händelsen och utrymningen.
- Ett utrymme iordningställt för en ledningsfunktion med ansvariga aktörer.
- Möjlighet till enklare personhygien i form av dusch.

Funktioner

På utrymningsplatsen bör följande funktioner finnas:

- Platschef som ansvarar för samordningen av arbetet på utrymningsplatsen och de olika aktörernas insatser.
- Funktion som ansvarar för samordning med Länsstyrelsen och med mottagningsplatserna.
- Funktion för att hantera återförening av barn med vårdnadshavare. Bör förstärkas med stöd från polisen för att säkerställa en säker hantering.
- Funktion för att möta upp särskilda vårdbehov på plats. Bör bemannas av personal från kommunal omsorg.
- POSOM
- Parkeringsvärdar.
- Informationsfunktion.
- Enklare förtäring för de utrymda.
- Frivilligsamordnare.
- Sjukvårdsresurs som kan göra triage, bedöma, behandla och vidareremittera.

Fas 3 Avsök och sanering

Avsök och sanering kommer endast att upprättas om utrymning görs efter att ett konstaterat utsläpp har ägt rum. Alla utrymningsplatser kommer inte att ha kapacitet för avsök och sanering. Länsstyrelsen kommer att göra en bedömning om vilka platser som är lämpliga för denna fas efter att

kommunerna har kommit längre i sin planering av utrymningsplatserna. Avsök och sanering påbörjas endast efter ett beslut från räddningsledaren.

6.2 Mottagningsplatser och inkvarteringsplatser

Länsstyrelsen kan behöva upprätta mottagningsplatser både skyndsamt (vid utrymning i IBZ och YBZ) eller efter längre planeringstid (vid en utrymning i planeringszonen). Transporter från utrymningsplats till mottagningsplats och vidare till inkvarteringsplats samordnas av Länsstyrelsen i Hallands län tillsammans med Länsstyrelsen Västra Götalands län.

Även om mottagningsplatserna måste upprättas skyndsamt, har man något längre planeringshorisont än för upprättandet av utrymningsplatser.

Vid planerad utrymning (som genomförs baserat på resultat från strålningsmätningar) kommer Länsstyrelsen att ha en betydligt längre planeringshorisont än vid en skyndsamt utrymning.

Exempel på lämpliga mottagningsplatser i Västra Götalands län är Trollhättan och Falköping som ligger utanför planeringszonen.

Det pågår ett arbete med att identifiera flera städer som kan anses lämpliga som mottagningsplatser.

6.2.1 Mottagningsplatser

Mottagningsplatsen syftar till att erbjuda uppehälle för utrymnande som behöver inkvarteras under en längre tid. En mottagningsplats kan till exempel vara:

- Skolor
- Hotell
- Vandrahem
- Idrottshallar

Mottagningsplatser kan ha olika standarder och bestå av olika funktioner. Nedan beskrivs några av de funktioner som bör finnas på en mottagningsplats.

Ankomst

- Skyltning
- Ordning och säkerhet
- Transportmöjligheter/parkeringsmöjligheter

Information och service

- Information
- Toaletter och dusch
- Mat och dricksvatten
- Platser att kunna vila/sova på
- Enklare sjukvård
- Möjlighet till laddningar av telefoner etcetera

Med tanke på allergier och en del människors rädsla för djur, kan det finnas behov av en speciell plats i närheten av mottagningsplatsen för sällskapsdjur.

Registreringen bör finnas men att det bör vara frivilligt, då detta riskerar att utgöra en flaskhals och om detta ska genomföras på platsen, bör den inte vara i början av flödet. Dock behöver de som ska vidare till en inkvarteringsplats registreras för att anvisas vidare till en inkvarteringsplats.

Indikering och sanering kan bli aktuella om händelsen är sådan att det finns risk för kontaminerade eller smittade människor kommer till mottagningsplatsen.

Avresa

- Transport vidare till inkvarteringsplatser.

6.2.2 Inkvarteringsplatser

Merparten av de som utryms bedöms kunna ordna egna boende hos bekanta eller sommarstugor. Men för de som inte på egen hand kan ordna ett boende anvisas de utrymda på mottagningsplatser till inkvarteringsplatser.

Inkvarteringsplatser kan ha mycket olika standarder och grupper i samhället behöver olika standarder, till exempel kan riskgrupper behöva en bättre standard än andra. Vid en inkvartering ska bland annat även möjligheten för familjer att bo tillsammans och utrymmen för barn beaktas.

Tillfälliga inkvarteringsplatser kan till exempel vara:

- Campingplatser
- Fartyg
- Församlingshem
- Gymnastiksalar eller idrottsanläggningar
- Hotell
- Kyrkor
- Militärförläggningar (beakta folkrätten vid höjd beredskap)
- Rum hos privatpersoner som frivilligt erbjuder sig
- Skolor
- Vandrarhem

Vid situationer där antalet utrymmande är så många att ovanstående inte räcker till och situationen därmed blir extrem bör det finnas en förberedd planering för betydligt mindre bekväma alternativ som åtminstone ger tak över huvudet tills avtransport kan ske, exempelvis:

- Tält
- Fabrikslokaler
- Förråd/magasin
- Skyddsrum
- Parkeringshus

6.3 Samordning med angränsande län

Vid en skyndsamt utrymning är det av stor vikt att en tydlig samordning finns mellan de angränsande länen. Detta för att snabbt kunna besluta vilka utrymnings- och mottagningsplatser som ska öppnas upp för de utrymmande.

Länsstyrelsen i Hallands län kommer kontinuerligt förmedla till de övriga länsstyrelserna bland annat om:

- En uppskattning av hur många som kan förväntas komma till respektive mottagningsplats.
- När de utrymmande förväntas anlända till mottagningsplatsen.
- Personer med särskilda hjälpbehov bland de utrymmande.
- Prognos för minsta tid som utrymningen kommer att fortgå.

6.4 Mottagning vid kärnkraftsolycka i annat län

Vid en mycket stor olycka på Forsmark eller Oskarshamns kärnkraftverk kan det bli aktuellt att upprätta mottagningsplatser i Västra Götalands län. Detta blir i sådana fall en kommunal uppgift, då det är mycket låg sannolikhet att det blir statlig räddningstjänst i Västra Götalands län vid en kärnkraftsolycka på Forsmark eller Oskarshamn. Länsstyrelsen kommer dock att stötta kommunerna enligt sin uppgift kopplat till det geografiska områdesansvaret.

7 Återflytta

Vid en händelse som resulterar i ett utsläpp finns det risk för att det kan ta lång tid innan de utrymda kan få återflytta till det utrymda området. Målet ska vara att återflyttning kan ske så snart som är rimligt och möjligt. Det är av stor vikt att information om läget och prognoser för återflyttning löpande delges de utrymda.

Länsstyrelsen är ansvarig för saneringen efter en kärnteknisk olycka, detta beskrivs mer utförligt i Länsstyrelsen saneringsplan. Återflyttning kommer då att ske efter att strålningsmätningar och eventuell sanering kan garantera allmänhetens hälsa.

I samband med att ett utrymningsbeslut fattas ska en särskild funktion för återflyttning inrättas som arbetar med en återflyttningsplan simultant som utrymningsarbetet fortgår. När den statliga räddningstjänsten avslutas utökas denna funktion, samtidigt som den förflyttas in i saneringsorganisationen och ligger under saneringsledarens ansvar.

Det är av stor vikt att kontinuerligt kommunicera med de utrymda och ge dem möjlighet att påverka sin situation. Många människor kan förlora både sitt boende och sitt arbete, samtidigt som de utsätts för en traumatisk upplevelse. Detta kräver löpande stöd och insikt i hur prognoser för återflyttning och den egna boendesituationen ser ut.

8 Referenser

Hallands övergripande program för räddningstjänst

Hallands saneringsplan

MSB vägledning (den som kommer i februari)

Förordning (2003:789) om skydd mot olyckor (FSO)

Lag (2003:778) om skydd mot olyckor (LSO)

SOU 2021:10

Förordning (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap.

Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion

[Om Länsstyrelsen i Västra Götaland | Länsstyrelsen Västra Götaland \(lansstyrelsen.se\)](https://www.lansstyrelsen.se)

Länsstyrelsen Västra Götaland läns övergripande krisledningsplan

Lag (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor

Strålskyddsförordningen

Sanering av radioaktiva ämnen – planeringsstöd för länsstyrelsen

Sanering av radioaktiva ämnen – planeringsstöd för länsstyrelsen inför en kärnteknisk anläggning, Räddningsverket, ISBN 978-91-7253-364-6

Motåtgärder i växtodlingen efter ett nedfall av radioaktivt cesium vid olika nedfallsnivåer och årstider, Jordbruksverket, Rapport 2008:27

Strålskyddslagen

2017:27 Bilaga 1 Referensnivåer, doskriterier och åtgärdsnivåer, SSM

Arbetsmiljölagen (1977:1160) AML

Länsstyrelsen Västra Götaland läns kriskommunikationsplan

Länsstyrelsen
Västra Götaland